

УДК 338.1

Олена Кузьменко,

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,

ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Ігор Самотой,

магістр, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

MODERN APPROACHES TO EVALUATION OF ENTERPRISE EFFICIENCY

Анотація. Досліджено теоретичні основи та практичні аспекти використання сучасного інструментарію для оцінювання ефективності діяльності підприємства в умовах динамічного зовнішнього та внутрішнього середовища.

Abstract. Theoretical bases and practical aspects of modern tools for estimation the enterprise efficiency in the conditions of dynamic external and internal environment are investigated.

Управління організацією є складним процесом, що потребує постійного аналізу ключових факторів, які можуть вплинути на підсумкові фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання. При цьому незалежно від того, в якій саме сфері працює компанія, чи це виробництво, торгівля, чи надання послуг, основні ключові індикатори ефективності залишаються незмінними. До них, у першу чергу, відносяться продажі, маржинальність, прибутковість та рентабельність, що демонструють, наскільки успішно співвідносяться витрати та доходи. Своєчасно та грамотно проведена аналітика дозволяє оцінити поточний стан, передбачати можливі спади або касові розриви, та заздалегідь вжити заходів, які допоможуть бізнесу не лише залишитись у прибутковій зоні, а й відкрити резерви для подальшого розвитку. Враховуючи важливість забезпечення ефективної роботи підприємства актуальним залишається питання використання обґрунтованих та продуктивних підходів до оцінювання ефективності роботи підприємства в умовах непередбачуваних змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Метою дослідження є формування сучасного комплексного інструментарію для оцінювання ефективності діяльності підприємства.

Сьогоднішня ситуація в Україні створила для вітчизняних підприємств безпрецедентні труднощі і багато з них не витримають цього тиску і будуть вимушені піти з ринку. Але ті, які мають достатній запас міцності повинні шукати шляхи для відновлення діяльності та підвищення ефективності бізнесу. Однак, перш ніж формувати напрями вдосконалення,

шукати шляхи та ресурси розвитку підприємства, необхідно сформулювати критерії та оцінити показники ефективності діяльності суб'єкта господарювання. В цьому контексті складно не погодитися з твердженням Т.А. Горобець та А.Г. Гончарук відносно того, що правильна та раціональна оцінка стану поточних справ підприємства, підсумків його роботи за певний період та можливих перспектив подальшого розвитку, є запорукою підвищення стабільності та зміцнення економічного потенціалу організації [1, с. 77-86].

Аналіз широкого кола наукових джерел засвідчує той факт, що на даний момент існують різні підходи до поняття та методики оцінювання ефективності діяльності підприємств та організацій. При цьому питання методології подібної оцінки турбують як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів уже протягом багатьох десятиліть. Однак незважаючи на тривалий час досі не розроблено універсальний підхід до оцінки, критеріїв та методології ефективності діяльності підприємств.

Стандартні, найбільш поширені у світовій практиці методи оцінки ефективності функціонування компаній пов'язані з розрахунком чистої дисконтованої вартості, внутрішньої норми рентабельності, терміном окупності та визначенням різних показників рентабельності – активів (ROA), власного капіталу (ROE), основних фондів (ROF), нематеріальних активів, витрат, тощо. Крім того, оцінку ефективності підприємств часто проводять, виходячи з аналізу їхнього фінансового стану, розраховуючи коефіцієнти ліквідності, надійності, оборотності, стійкості [2, с. 317-322].

Крім того, багато компаній на ринках з розвинутою системою бухгалтерського та управлінського обліку і функціонуючим фондовим ринком велике значення приділяють саме ефективності використання та управління капіталом [3, с. 64-68]. Такі компанії, на відміну від усталеного вітчизняного досвіду, з метою оцінювання ефективності бізнесу використовують у т.ч. такі показники як, наприклад, економічна додана вартість (EVA – economic value added) є економічним показником оцінки внутрішньофірмової ефективності. Суть даного показника Economic Value Added полягає в тому, що на підставі його розрахунку можна визначити чистий операційний прибуток компанії за вирахуванням її витрат [4, с. 38-47]. EVA – це різниця між нормою прибутку та вартістю капіталу компанії. Загалом показник використовується для вимірювання вартості, яку генерує компанія із коштів, вкладених в діяльність. Якщо EVA компанії є негативним, це означає, що компанія не генерує кошти на бізнес. Позитивний EVA показує, що компанія отримує додаткові кошти (прибуток) за рахунок коштів, вкладених у неї. Окрім показника EVA для розрахунку ефективності функціонування підприємств у світовій практиці застосовуються такі показники, як NOPAT – чистий операційний прибуток; WASS – середньозважена вартість капіталу; IC – інвестований капітал.

В Українській практиці практично відсутні можливості застосування перелічених вище підходів до оцінювання ефективності діяльності підприємств. Це пояснюється, насамперед, відмінністю систем формування бухгалтерської фінансової звітності та невідповідності її вимогам МСФЗ. Крім того, ще одним з обмежень застосування вище перерахованих методів є відмінності організаційно-правових форм власності комерційних підприємств в Україні та

за кордоном. Але при цьому варто зазначити, що ті великі корпорації, які працюють, в т.ч. на ринку України і мають свої філії в нашій країні, такі як: Coca-Cola, Procter & Gamble та інші, через складання консолідованої бухгалтерської звітності за стандартами МСФЗ, все-таки мають можливість і застосовують зарубіжні критерії та методологію аналізу ефективності діяльності своїх підприємств.

Варто погодитися з висновками багатьох вчених, що для всебічної оцінки ефективності діяльності підприємства найбільш прийнятним є комплексний підхід до оцінювання, який передбачає використання декілька окремих методів, які в сукупності створюють повноцінну картину подій. До такої комплексної системи методів, на думку автора, повинні бути включені наступні методи оцінювання:

1) Оцінка на основі економіко-математичних методів передбачає моделювання впливу зміни економічної ситуації в країні (інфляція, зниження попиту, зростання ключової ставки НБУ) на результативні показники діяльності підприємств. Дана методологія оцінки дозволить оцінити залежність видів та специфіки діяльності компанії від зовнішніх факторів. У зв'язку з чим, для підвищення ефективності діяльності підприємств можуть бути вироблені рішення, наприклад, щодо реструктуризації боргів, зміни системи розподілу прибутку, вироблення більш ефективної системи формування фінансових ресурсів.

2) Оцінка становища підприємства над ринку: частка ринку, зміна конкурентних позицій, ємність ринку, тощо.

3) Метод фінансових коефіцієнтів є найшвидшим та найпростішим методом оцінювання ефективності функціонування компанії, заснований на розрахунку п'яти груп фінансових коефіцієнтів: ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості, оборотності та ринкової активності. В рамках кожної з цих груп розраховується певний набір коефіцієнтів, на основі яких робиться висновок щодо певної сфери фінансово-господарської діяльності підприємства.

4) Якісні внутрішні показники підприємства: рівень дотримання платіжної дисципліни, наявність простроченої дебіторської заборгованості та її частка, рівень фінансової стійкості та платоспроможності, наявність судових позовів майнового характеру. Інтерес потенційних інвесторів визначається набором саме цих ключових показників. Для поліпшення цих параметрів підприємство має у комплексі підходити до вдосконалення всіх аспектів своєї діяльності як за рахунок екстенсивних, так і за рахунок інтенсивних способів.

5) Якісні показники управління підприємством: структура власників, рівень роботи з оцінки та оптимізації різних видів ризиків, застосування у діяльності сучасних Інтернет-технологій. В даному випадку, крім іншого, необхідно відзначити істотне значення застосування саме Інтернет-технологій у діяльності підприємств. Дедалі більше операцій, зокрема, з продажу товарів, робіт, послуг, формування іміджу компанії, просування реклами та інших значущих аспектів діяльності підприємств, відбувається у сфері Інтернету, у зв'язку з чим кожна організація повинна враховувати цей фактор і вдосконалювати свою присутність на ринку з урахуванням розвитку цих напрямків.

Таким чином, критерії та методи оцінки ефективності діяльності організації є сукупністю способів, що допомагають в отриманні необхідної достовірної інформації. Грамотний підхід до ведення бізнесу - запорука стабільності та успішного розвитку, що виключає раптове виникнення кризових ситуацій. Запропонована вище комплексна система оцінки ефективності діяльності підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації, що має місце в Україні, дозволить більш ефективно підійти до визначення проблем підприємств і виробити відповідні управлінські рішення для підвищення ефективності функціонування їх бізнесу.

Література

1. Горобець Т.А., Гончарук А.Г. Методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. *Економіка та управління підприємствами: проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. №5 (73). С. 77-86.
2. Рзаєв Г.І., Казьмірова І.Ю. Зарубіжний досвід оцінки ефективності функціонування підприємств та перспективи його використання у вітчизняній практиці. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 2, т. 2. С. 317-322.
3. Мілінчук О.В. Еволюція формування показників для потреб вартісно-орієнтованого управління підприємством. *Національна економіка: Інтелект ХХІ*. 2020. №6. С. 64-68.
4. Левандівський О., Свинтус І., Радько В. Теоретичні підходи до визначення доданої вартості підприємства: фінансово-обліковий аспект. *Міжнародний науковий журнал «Економічний дискурс»*. 2021. Вип. 3-4. С. 38-47.

УДК 65.014.1

Наталія Сіденко

студентка,

Черкаський державний бізнес-коледж

natashasidenko12@gmail.com

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

PROBLEMS OF BUSINESS MANAGEMENT DURING THE PANDEMIC

Анотація. В доповіді розглянуто головні проблеми управління підприємствами під час пандемії COVID-19 та запропоновано шляхи подолання кризового становища.

Abstract. The report considers the main problems of enterprise management during the COVID-19 pandemic and suggests ways to overcome the crisis.

Останні роки для національної економіки були особливо нестабільними, оскільки під час поширення коронавірусного захворювання та впровадження загальнонаціонального карантину, який охопив весь цивілізований світ, економіка не тільки вітчизняна, а й